

ŠKOFJELOŠKI

PROSVETNI LIST

Leto II. • Št. 6

SEZONA 1953-54

GLEDALIŠČE

Ivan Tavčar - Peter Marinc

OTOK IN STRUGA

Premiera aprila 1954

OTOK IN STRUGA

Igra v šestih slikah

Po istoimenski noveli Ivana Tavčarja prosto priredil P. Marinc

Režiser: Jelo Janežič

Inscenator: Franc Finžgar

Stari grof	Janez Mrak
Grofica Ana Otoška, njegova hči	Ivanka Oblak
Grofica Eliza Otoška, njegova hči	Rozl Čarman
Serafina, Anina hči	Metka Čuš
Lucija, Elizina hči	Dora Mravlja
Grof Egon	Jože Klobovs
Baron Julij Bontoux	Franc Kovač
Vitez Trd	Matija Trepše
Rudolf, njegov sin	Janko Krek
Baron Konstantin Struški	Miha Škrlj
Zora, njegova sestra	Poldka Štiglic
Igla, oskrbnik na Otoku	Janko Trdina
Franca, njegova hči	Nežka Dolinar
Lina, Serafinina služabnica	Ana Demšar
Tine, sluga na Otoku	Marijan Kovač
Miha Gričar-Miholca, bogat kmet	Lado Finžgar
Jakob Muha, kočar	Franc Rupar
Špela, njegova žena	Mici Franko

Prizorišča: 1., 5. in 6. slika soba na otoškem gradu, 2. slika vrt struškega gradu, 3. slika vrt otoškega gradu, 4. slika na domu grofice Ane Otoške v Ljubljani

Odrski mojster: Pavle Zakelj — Razsvetljava: Janko Trdina

Sepetalka: Anica Trdina

Spremno glasbo priredil Edvard Lipovšek, izvajajo člani glasbene sekcije

PREMIERA APRILA 1954

Predprodaja vstopnic v knjigarni in eno uro pred vsako predstavo
pri gledališki blagajni v Kulturnem domu

Tavčar ter Otok in Struga

Na prvo uho zveni res malo neverjetno: trdna gorenjska korenina Tavčar pa zgodba o plemičih tam ob dolenjski Krki! Če pa se povrnemo za osemdeset let nazaj in natančneje pre-tresemo podatke o Tavčarjevem življenju in delu v tem času, kolikor jih pač imamo na razpolago, moremo samo z veseljem ugotoviti, da je mladi pisatelj z izredno razvitim darom opa-zovanja in z razgibano domišljijo znal dobro izkoristiti tudi kratko obdobje svojega bivanja na Dolenjskem. Napisal je povest, ki je prinesla v njegov literarni svet novo in sveže pokrajinsko obeležje.

Pisateljevemu dedu, staremu Kosmovemu Jožefu, se je v zakonu z ženo Uršo rodilo 6 otrok. Tretji po vrsti je bil Janez, pisateljev oče, zadnja dva pa dvojčka Ignac in Anton, ki sta oba postala duhovnika. Eno izmed Antonovih službenih mest je bila Raka na Dolenjskem, kjer je bil župnik l. 1866—1885.

Ivan Tavčar je prvič zapustil svoj rodni svet pod Blegašem l. 1861, ko je kot desetletni šolar odšel iz trirazrednice v Poljanah v 3. razred normalke v Ljubljano. Tu je obiskoval tudi prve tri razrede latinskih šol, dokler ni bil zaradi disciplinskega prekrška izključen iz škofijskega deškega zavoda Alojzijevišča. Tedaj se je zavzel zanj njegov stric Anton, župnik na Dolenjskem, in ga poslal v novomeško frančiškansko gimnazijo. V Novem mestu se je Tavčar šolal dve leti, v šolskem letu 1866/67 v četrti in 1867/68 v peti gimnaziji, počit-nice pa redno prebil pri stricu na Raki. Tja je zahajal tudi pozneje, ko je spet posečal gimnazijo v Ljubljani in kot viso-košolec na Dunaju.

Čas, ki ga je Tavčar prebil na Raki, mu je ostal med naj-lepšimi mladostnimi spomini. Stric Anton je bil pristen po-deželski župnik in na pol kmet na bogatem rakovškem farov-škem posestvu z njivami, hlevi in vinogradi, dobrodušen mož, ki je imel poleg domačnosti in priljudnosti veliko smisla tudi za umetnost ter za vse lepo in blago. Živahnega mladega ne-čaka je imel rad kot svojega lastnega sina in ga kljub temu, da se je v izbiri poklica obrnil proč od semenišča, pri nadalj-njem študiju še vedno podpiral. Tavčar je zaradi tega strica spoštoval in mu bil hvaležen. Takole je v starosti obudil spo-

min na ta leta: »Tiste čase sem zahajal k svojemu stricu Antonu Tavčarju, ki je bil župnik v kraju, ki je eden najlepših na Slovenskem: na Raki. Tja sem zahajal kot ,farovski študent' celo gimnazijo in vsa leta, ko sem se učil na univerzi. Posebno zanimiv je bil čas, ko je bil kaplan pri mojem stricu pokojni župnik Žgur. Pri mizi smo se neprestano pričkali: jaz sem bil Mladoslovenec, onadva sta bila Staroslovenca. Živelimo v največjem političnem in literarnem prepiru: onadva sta trgala moje spise, jaz pa sem v proroškem duhu oznanjeval, kako bo ,liberalna' ideja pretresla vso Slovenijo ter prišla do končne zmage. Kljub temu pa eden brez drugega živeti nismo mogli, in lahko rečem, da mi je stric ohranil ljubezen, Žgur pa prijateljstvo do zadnjega dneva življenja! Takrat je pisal Žgur ,Šmarnice' in smelo trdim, da sem polovico teh ,Šmarnic' spisal jaz, dasi sem v ravno tisti dobi pisal svojo povest ,Otok in Struga', katera edina je bila spisana na krasni Raki...« (Iz. Cankar, Obiski.)

Žgurove »Šmarnice« so izšle l. 1874. Iz tega sledi, da je pisal Tavčar svojo povest »Otok in Struga« že l. 1873, torej po drugem letu univerzitetnega študija, čeprav je bila natisnjena šele l. 1881 v Ljubljanskem Zvonu. Mogoče je, da je zgodbo povesti snoval že dalj časa, saj je pričel spoznavati opisani del dolenske pokrajine in njene ljudi že, ko je kot četrto- in petošolec hodil iz Novega mesta na Rako k stricu na počitnice. Slikovita pokrajina in naselja ob Krki so vzbujala pisateljevo romantično domišljijo. Med vsemi pa gotovo najbolj obe graščini Otočec in Struga, ki ležita nekaj kilometrov oddaljeni druga od druge od Novega mesta navzdol ob Krki. Otočec leži na nizkem otoku sredi Krke in je bil poznan že sredi 13. stoletja. Pozneje je gospodarila na posestvu neka nemška rodbina, ki je kljub zadolženosti živela v veliki noblesi ter občevala samo z visoko aristokracijo iz sosednjih gradov in z oficirji iz Novega mesta. Graščino Strugo je v 16. stoletju sezidala neka slavonska plemiška rodbina, pozneje pa je prešla v last vitezov Jelovškov. Kljub plemiškemu naslovu pa so se ti brez aristokratskih predsodkov družili z meščani in nastopali celo na slovenskih prireditvah. Med otoškimi in struškimi gospodarji ni bilo tesnejših stikov, razen — menda — neke ljubezni, o kateri govori tradicija, ki se je obdržala med ljudmi.

Stoletnico rojstva pisatelja Ivana Tavčarja avgusta 1951 so Ločani praznovali z uprizoritvijo njegove »Visoške kronike« na prostem v pušlaskem gradu. Režiral jo je Polde Polenec, insceniral pa inž. arh. Viktor Molka. Na sliki je prizor s Passaveričino 'zpovedjo v višoški hiši'. Od leve proti desni: dekla Spela (Micka Franko), Passaverica (Francka Grohar-Hafnerjeva), Lukež (Lovro Planina), Izidor (France Goličič) in Polikarp (Oto Burdych). Foto Blaznik.

V ta čas, v takšno družbeno okolje in med taka dogajanja je postavil Tavčar svojo povest »Otok in Struga«. Pokazal se je kot sin prelomne literarne dobe, ki se še vedno ni mogla posloviti od konvencionalne romantike. Zato operira s starimi gradovi, z ljubezensko strastjo, z blaznimi kontesami, ki se utaplajo, in z razočaranimi čustvi. Kljub vsemu pa se že približuje začetnemu realizmu, ki obsoja stanovske predsodke in proslavlja meščansko delavnost. Odlomek prve rokopisne variante »Otoka in Struge« hrani škofjeloški muzej.

Povest je bila doslej že štirikrat dramatizirana. Prvi dve dramatizaciji je priredil za Dramatično društvo v Ljubljani Ignacij Boršnik l. 1888 in 1901. Njegovo priredbo je za ljubljansko Dramo v sezoni 1921/22 predelal Osip Šest, na našem odru pa jo bomo videli v priredbi Petra Marinca, kakor jo je pripravlil l. 1953 za Šentjacobsko gledališče v Ljubljani.

Ob režiji dramatizirane Tavčarjeve novele „Otok in Struga“

(Naš odrski naraščaj, kontese in drugo.)

Ljubljanski župan dr. Ivan Tavčar. Spominjam se ga kot otrok, ko sem hodil še v osnovno šolo na Grabnu v Ljubljani. Stanovali smo takrat na bivšem Turjaškem trgu. Tavčar je imel svojo hišo na Bregu, če se ne motim št. 8, kjer stoji še dandanes. Vsako jutro je nekoliko pred osmo uro odhajal županovat na mestni magistrat. Šel je po Bregu, preko Čevljarskega mostu na Mestni trg. Otroci smo ga spoštljivo pozdravljali ali pa divje drveli mimo njega, kakor smo pač bili tisti dan nastrojeni. Bil je impozantna pojava, običajno v črni ali temni obleki. Držal se je nekoliko naprej, roke imel prekržane na hrbtu in držal med prsti črno palico s srebrno kljuko. Takšno predstavo imam o tem velikem možu iz svojih mladih let.

Minila so leta. Mogočni Poljanec je 72 let star omahnil v naročje smrti. Odet s cvetjem je ležal na mestnem magistratu. Ljubljana se je poslavljalja od svojega župana, voditelja in vzornika. Še zadnje slovo od Ljubljane pri starem pokopališču. Utihnili so govorniki, utihnile žalostinke, ko so krsto položili v avtofurgon, ki je pokojnika odpeljal proti Škofji Loki, domov, v Poljane in na Visoko.

Lani je minilo trideset let od njegove smrti. Prav bi bilo, če bi se ob tej priložnosti spomnilo našega velikega rojaka tudi naše kulturno društvo. Saj še danes živi med nami mnogo ljudi, ki so ga osebno poznali in se ga spominjajo. Kar smo lani zamudili, letos popravljamo z uprizoritvijo njegove dramatizirane novele »Otok in Struga«. V Škofji Loki smo uprizorili že njegovo »Visoško kroniko«, ki jo je režiral Polde Lenec. Uprizoritev je doživela velik uspeh, saj je imela 15 predstav. Njegovi ožji rojaki Poljanci pa so pri nas gostovali s »Cvetjem v jeseni«. Letos bomo tako gledali že tretje Tavčarjevo delo v odrski priredbi.

Novela »Otok in Struga« je izšla l. 1881 v Ljubljanskem Zvonu. Dramatizirana je v šestih slikah in kot takšna bo šla čez naš oder. Pred seboj imamo konvencionalno graščinsko

romantiko, spor med dvema gradovoma, ki ga je rodila pregrešna ljubezen. Romantični zapletljaji, ki jih končno vse razveže čista ljubezen: navzlic vsem pretresljajem prijadrata glavni junak in junakinja končno v srečni zakon. Novela je zavita v priljubljeno romantično tezo, da »sta strast in ženska naša večna poguba«.

In res bi bile kmalu ženske, kontese, tudi naša poguba! Zaradi njih je prišla režija igre v veliko krizo. Vse vloge so že bile dobro zasedene, le kontese, kontese so še vedno delale preglavice... Nekaj kontes je omoženih..., nekaj se jih bo poročilo..., nekaj jih je šlo na izpite... ali kam drugam... — skratka, režija je stala pred dejstvom, da v Škofji Loki ni razpoložljivih kontes...

Mislim pa, da temu ni tako. Iskanje mladih kadrov za naš oder je v precejšnji meri tudi krivda nas samih. Vse premalo storimo za pridobitev mladega kadra. Koliko smo v tem pogledu sploh storili? Mislim, da bi bilo nujno, objaviti vsako leto razpis za prigrasitev mladih igralcev k sodelovanju v gledališki družini. V evidenci bi morali imeti tudi igralce, ki pridejo v naš kraj od drugje, kjer so mogoče že uspešno nastopali. Nujno bi bilo, da pri gledališki sekciji uredimo kartoteko igralcev z opisom stroke, ki mu pri igranju najbolj leži. Na ta način bi dobili pregled nad onimi, ki bi radi igrali, pa jih režiserji ne poznajo in ne vedo zanje. Za igralski kader bi bilo nujno treba organizirati ogled dobrih predstav v ljubljanskih gledališčih, ogled razstav in podobno. Kadrovsko politiko našega gledališča moramo brez dvoma postaviti na realnejšo podlago kot je bila do sedaj.

Še nekaj. Razpolagamo z razmeroma dobro gledališko publiko. Žal je pa tudi nekaj ljudi, ki vsako prireditev gledajo s popolnoma ozkega, konvencionalnega gledišča. Tako je igralec uspešno odigral vlogo ženskarja, pijanca ali grdega hinavca in že se je trkala krepostna srenja na prsi: »Joj, nismo mislili, da je tak...!« Igralka je uspešno odigrala vlogo razigrane ljubimke in že je prišlo pohujšanje v dolino šentflorijansko!... Takšno gledanje, to ozko gledanje, prav gotovo ne more dajati nastopajočim posebnega veselja do udeleževanja. Poleg takšne publike imamo pa še »učene« poedince, ki prihajajo k predstavam z nekim omalovaževanjem in gledajo dogajanje na odru z nekega višjega gledišča, zviška.

Nihče ni padel učen na svet, vsakdo se mora šele oblikovati. Zato je dobrohotna kritika vedno zaželená, »važne učenja-karje« in obrekovalce pa odklanjamo.

V glavnem pa imamo v Škofji Loki dobro publiko, ki je zrasla s staro odrsko tradicijo našega mesta. Ta publika je hvaležna, uvidevna in umetniško nadahnjena. Zaradi nje sto-pajmo radi na oder, posebno pa vabimo k udejstvovanju našo mladino, ki je edina poklicana, da vodi naš oder po zgledih stare gledališke tradicije naprej v novo razvojno dobo našega gledališkega udejstvovanja.

ANDREJ CESEN:

Nekaj prosvetnih problemov

(Ob uprizoritvi drame W. S. Maughama »Sveti plamen«.)

Namesto uvoda: Te vrstice niso niti ne nameravajo biti prav nič v »žlahti« z zloglasno besedo kritika ali recenzija ali kar je še drugih več ali manj učenih besed z večjo ali manjšo vsebino. Zlasti naj se ne ustrašijo prireditelji in izvajalci. Le nekaj misli s poštenim, konstruktivnim namenom mi dovolite in, če bo sem in tja tudi kaka ost, ki ne bo vsem všeč — kdo pa more vsem ustreči? —, mi blagohotno oprostite!

Ocenjevati amatersko gledališče (Slovenski pravopis 1950 navaša za besedo amater človeka, ki se »nepoklicno — iz ljubezni — ukvarja s čim«) z ostrejšimi, poklicnimi merili, se mi zdi neumestno. Ljudje, ki poleg svojega težkega, vsakdanjega dela nesebično žrtvujejo ure in ure za posredovanje umetnosti delovnemu človeku, ki si lepote, spoznanja in vzgoje želi, morejo biti deležni samo občudovanja, toplega priznanja in pohvale, zlasti pa mnogo moralnih vzpodbud, ki so bile in so kvas vsakega napredka. Zato je priznanje za delo, topel sprejem in aplavz le skromna nagrada za vse težave, mnogokrat tudi bridke ure napornega, samoodpovedujočega dela. Na drugi strani pa sem prepričan, da vsi, ki kjerkoli javno nastopajo, niso neke vase zaverovane osebnosti, ki ne bi priznavale niti bile vsak čas pripravljene sprejeti vsakršnih vzpodbud in napotkov, rojenih iz resnične prizadetosti in želje po izboljšanju našega kulturnoprosvetnega dela. Menim namreč, da je navdušenje »kot tako« znano iz 100 let starega čitalniškega vzdušja, brez dvoma že zastarela rekvizit. Upoštevanje gornjega — in morda še kaj drugega — bi moglo samo koristiti in prispevati k izboljšanju kulturnoprosvetnih prizadevanj v Škofji Loki. Nobenega vzroka ni za dvom, da bi se ob takem resnem obravnavanju kulturne problematike našega mesta prav pri javno nastopajočih (predavanju, proslavi, KUD v celoti, zlasti pa sestanki itd.) popolnoma ne otresli neke — oprostite izrazu — »masovnosestankarske« improvizacije, ki je sem in tja še vidna. Za to pa niso in ne morejo biti zadolženi zgolj in samo že kar epsko »opevani« prosvetni delavci — čeprav je Loka absolutno upravičena, da pričakuje več od njih, mislim v celoti, posamezniki so izvzeti!! — ampak prav vsi, ki jim je resnično pri srcu kulturni dvig naše občine. Jasno je, da pri tem mislim na »konkretno« (oj, žlahtna in tolikokrat že zbanalizirana beseda!) pomoč, ne pa več ali manj »očetovsko karanje, tapljanje po rami ali celo diktiranje, ki vzbuja samo nevoljo, ne pa tiste ustvarjalne radosti, ki je za tako delo nujno potrebna.

Sosed Debeljak (Lovro Oblak), Špela (M'cka Franko) in visoški Jurij (Rado Košenina) pozdravljajo Agato (Milica Solc) in Izidorja (France Goličič) ob prihodu na Visoko. Foto Blaznik.

Zdi se, da bo ta uvodni nadomestek dovolj razvlečen. Pa še malo o čem drugem, saj bo itak morda ob gornjem — ne strinjajoč se — kdo ugotovil, da sem se »zaletel«! Kakorkoli: nepoštenosti in neresnosti tem ugotovitvam nihče ne more očitati, zdi se pa, da tovariš urednik blagohotno sprejema tudi vsakršno pošteno in dobronamerno polemiko!? Kakorkoli že: ni nesrečnejšega in bolj coklastega zmazka, kot je galerija z vsem zadovoljnih in »glajhšaltanih« kimavcev!

Po »Dragi Ruth« in »Sreč igrack« je škofjeloško gledališče pripravilo tretjo premiero: družinsko dramo iz življenja angleške višje družbe, delo l. 1874 rojenega, še danes živečega angleškega novelista, romanopisca in dramatika, ki je pravkar v Parizu praznoval svojo 80-letnico, Williama Somerseta Maughama, »Sveti plamen«. V koliko je idejnomoralni konflikt drame ali igre, kot jo pisatelj sam imenuje — gre pravzaprav za tragedijo matere, ki je svojemu sinu življenje dala, a mu ga je, pohabljenemu, z neko precej zunanjo dokumentacijo tudi upravičena vzeti, da bo pač njegova mlada, življenja polna žena mogla dati prosto pot svojim zdravim, življenjskim ljubezenskim sokovom —, v koliko je taka »moralna« mogla najti ustrezajoče mesto v notranjosti našega povprečnega, podeželskega gledalca — njemu je gledališče namenjeno —, v koliko je budila v njem plemenite želje in čustva, ga delala notranje bogatejšega in boljšega, kar je osnovni namen vsake umetnosti, posebno pa socialistične, — o vsem tem bi bilo treba posebej spregovoriti in to niti ne spada v skromni okvir tega poročila. S tem vprašanjem je namreč trdno povezan cel kompleks vprašanj: od vloge naših gledališč (tudi centralnega v Ljubljani, prim. »Tak kakor vsi«!) in namena v današnji družbeni stvar-

nosti, preko repertoarjev pa prav tja do finančnih problemov, saj je skoraj vsako manjše kulturno podjetje danes zaradi svojega gospodarsko-finančnega poslovanja in s tem obstoja postavljeno ob zid z alternativno: ali popuščati slabemu okusu in polniti blagajno ali pa opravljati težavno in postopno kulturnovzgojno poslanstvo, ki ga naša stvarnost zahteva in delati z dotacijami. Vse to in še marsikaj drugega v zvezi s kulturo (omenim naj samo astronomske cene knjigam!), kar vse ne kaže preveč rožnatih perspektiv, bo slej ko prej moralo postati predmet resne polemike najodgovornejših činiteljev, če nečemo, da bo geslo »Kulturo ljudstvu« neslavno končalo v ropotarnici. Kot rečeno, vzete so načelne ugotovitve, ki se ob vsakem kulturnem dogodku, pa tudi n. pr. ob TT, nehote ponujajo in zdaleč presegajo okvir tega pisanja.

Kakšna je bila uprizoritev v Loki? Ze gornje vrstice dajo slutiti, da je drama družine Tabretovih zapustila pri gledalcih različne vtise, brez dvoma pa tudi mnogo odprtih vprašanj, na katere so si gledalci prav gotovo različno odgovarjali. Celoten vtis pa je pozitiven: Ločani so igro sprejeli pristrčno, z neko toplino, s katero je bila igra tudi naštudirana in igrana; za gledališče pomeni uprizoritev korak naprej tako v ustvaritvi nekaterih odrskih likov, v ustvaritvi tistega vzdušja, v katerem se delo odvija, in ne nazadnje — v precejšnji meri in višini jezikovne kulture, kar je pri amaterskih gledališčih velika redkost. K temu igralskemu uspehu je pripomogla v prvi vrsti zasedba vlog, ki jih je režiser Polde Polenec zaupal trenutno najmočnejšim karakternim igralcem v Loki. Če so bili sem in tja spodrsljaji — na premieri namreč — (obvladanje teksta pri majorju Licondi; sem in tja trde, neuglajene kretnje; včasih težak, nesproščen tok dogajanja; tresoča se zadnja stena scene), pa moremo v celoti trditi, da je sicer nekoliko tvegani poskus, prikazati odrsko in igralsko težjo, zahtevnejšo psihološko dramo, popolnoma uspel. Za igralsko storitev matere mrs. Tabretove (Mila Valenčičeva) pa moremo celo mirne duše trditi, da je bil za Loko umetniški dogodek prvega reda. Prepričan sem, da v marsikaterem poklicnem gledališču ni dosti mater s tolikšno toplino pa tudi s tolikšno igralsko in jezikovno kulturo. Zelfno videti še več tako dognanih likov, ki naj kažejo pot mlajši generaciji, prežeti s »svetlim plamenom« ljubezni do gledališča in ki se več ali manj uspešno že uveljavlja. S tega vidika pa moremo ob predstavi režiserju in igralcem le čestitati in jim želeti še mnogo nadaljnjih uspehov.

BRANKO BERČIČ:

LOŠKI ROJAKI MED SLOVENSKIMI JAVNIMI DELAVCI

(Nadaljevanje)

Svet pod Blegašem je rodil pisatelja Gregorja Jereba (1845), »Karlovcana« z Dolenje ravni. Služboval je v Trstu in mnogo deloval pri tržaških narodnih društvih. Proučeval je slovensko literarno zgodovino in pisal razne biografije. Njegov sosed je bil časnikar Ivan Pintar (r. 1954) z Malenskega vrha, ki je sodeloval kot člankar o življenju po slovanskem svetu pri vodilnih političnih časopisih, bil raznim listom urednik in mnogo prevajal iz ruščine, nemščine in danščine. Oba sta služila kot modela osebam iz povesti največjega leposlovca

našega okoliša **Ivana Tavčarja** iz Poljan (r. 1851), ki se je uveljavil kot pisatelj, politik in gospodarstvenik. V svojih povestih opisuje v zgodovinskih in vaških motivih romantične zgodbe in realistične značaje, ki so nekoč polnili svet in ozračje njegove domačije. Bil je vodilni politik slovenske liberalne stranke, deželni in državni poslanec, kot gospodarstvenik pa se je izkazal predvsem v letih, ko je bil ljubljanski župan in občinski svetovalec. Selčan **Frančišek Krek** (r. 1858) je bil plodovit mladinski pesnik in sodelavec različnih mladinskih in leposlovnih listov. Iz Pevna je bil doma prošt **Andrej Kalan** (r. 1858), ki je v mladosti pisal nabožne pesmi, pozneje literarnozgodovinske članke in je prevajal iz francoščine. Bil je urednik večim časopisom, lojalen politik, skrbel je za dijaštvo ter bil Cankarjev dobrotnik. Po svojih lahkotnih popevčicah je poznan v Zalem logu živeči **Anton Hribar** (r. 1864), ki jemlje motive svojih gostobesednih pesmi iz narodnih pripovedk, legend in iz zgodovine, s selškega Sv. Lenarta pa je pesnik in prevajalec **Jožef Marija Kržišnik** (r. 1865), moderni filolog in teolog, ki je pisal tudi dramatiko, lirske in dolgovezne epske pesmi. Istega leta je bil rojen v Poljanah kot oddaljeni Tavčarjev sorodnik učitelj **Lovro Perko**. Ustanavljal je razna bralna društva, dopisoval v liberalno časopisje in napisal več člankov, v katerih komentira Tavčarjeve povesti. Manj pomembni za književnost so **Janez Kalan** (r. 1868) iz Suhe, ki je pisal politične, plemične in socialne spise, **Frane Bleiweis**, ki sicer ni bil domačin, pa je v času svojega službovanja v Loki napisal in izdal nekaj knjig (1898), in vzgojeslovni pisatelj **Anton Čadež** (r. 1870) iz Trate pri Gorenji vasi. Med najboljše slovenske ljudske pripovednike spada **Franc Saleški Finžgar**, ki zopet ni loški rojak, je pa v Loki (1900) in v Sori (1907—1918) služboval in medtem pisal dela, v katerih je slikal tudi naše ljudi in okolje. Iz Železnikov je doma potopisec in humorist **Janko Mlakar** (r. 1874), ki je v dolgi vrsti potopisov v poljudni in zabavni obliki seznanjal bralce z domačimi in tujimi planinami, iz Poljan pa realistični pisatelj povesti z idealistično vzgojno tendenco **Pavel Perko** (r. 1877), ki je pisal meščanske in kmečke povesti in literarne ocene. Skupaj s **Cvetkom Golarjem** (r. 1879) iz Godešiča, ki je pisal občutene pesmi v slogu slovenske Moderne, ljudsko dramatiko in živahne podlistke, spadata med še vedno snujoče živeče knji-

Prizor iz prvega dejanja Maughamove drame »Sveti plamen«. Nastopajo: dr. Harvester (Martin Savnik), Maurice Tabret (Branko Berčič), sestra Waylandova (Slavka Primožič) in Alice (Andreja Čermelj). Foto Jože Oblak.

ževne veterane z loškega ozemlja. Mednje sodita morda še Sopotničan **Ivan Dolenec** (r. 1884), klasični jezikoslovec, urednik zapuščine Janeza Evangelista Kreka in pisec raznih revijalnih in časopisnih člankov, ter Ločan **Ante Gaber** (rojen 1883), časnikar in umetnostni zgodovinar, ki je mnogo potoval, bil v tesnih zvezah s slovenskimi slikarji impresionisti in urejal razne zgodovinske in umetnostne zbirke. Generacija, ki se je uveljavljala v prvi polovici našega stoletja, je že vsa pomrla. Ločan **Anton Leskovec** (r. 1891) je kot dramatik obetal še lep razvoj, toda smrt mu je delo prekinila. Z močnim talentom, ki je vseboval razumski in globok dramatični pogon je v svojih delih etično dosledno obravnaval življenjsko stvarnost in proletarsko življenje. Rojeni Belokranjec pripovednik **Matija Malešič** je bil v Loki med obema vojnoma dolga leta v politični upravni službi. Tu je tudi pisal in kot epik obravnaval čustvene in socialne motive podeželskega ljudstva.

(Dalje)

Naše delo

PISMO

V prvi letošnji številki Škofje-loškega prosvetnega lista smo zapisali, da hočemo doseči, da bo list veren odraz hotenja in naprednega prosvetnega gibanja celotnega loškega območja. S tem smo hoteli poudariti, da list ne izhaja samo zaradi Loke in za Ločane, temveč za ves široki okoliš mestne občine ter Poljanske in Selške doline.

Z boljšo organizacijo razpečavanja smo uspeli, da določeno število izvodov vsake številke redno odhaja v posamezne kraje obeh dolin in po vaseh v občini. Nismo pa popolnoma uspeli v nečem drugem. Med sestavki, ki pretresajo prosvetno življenje našega okraja, je še vedno vse premalo glasov o številnih kulturnoprosvetnih enotah, ki so gosto nasejane po loškem ozemlju. Doslej smo priobčili poročila ali krajše pretese o problematiki prosvetnega dela v mestu, na gimnaziji, na Trati, na Godešiču in v Retečah, toda še vedno nismo obdelali vseh različnih perečih vprašanj posameznih društvenih sekcij. Nobena beseda pa še ni padla o prosvetnovzgojnem delu na Poljanskem in na Selškem.

Velika želja nas vseh je, da bi se pri obravnavanju na straneh našega lista križala najbolj pestra problematika vseh različnih društev in njihovih sekcij, kar jih obstaja na loškem ozemlju. Radi bi, da bi prosvetarji na Sorškem polju, enako kot za svoje, vedeli tudi za uspehe in težave svojih kolegov tako pod Ratitovcem kot pod Blegašem, da bi si s svojimi izkušnjami medsebojno pomagali in skupno mostili težave. Zato prosimo vse bralce našega lista, vse prosvetne delavce in društva, zlasti pa učitelje iz vasi v Poljanski in Selški dolini, da nam takoj in redno ob posameznih kulturnih akcijah v svojem kraju pošiljajo poročila ali kritične pretre-

se o problemih prosvetnega dela svojih vasi. Tako bomo dobili najboljšo sliko o prosvetnem življenju našega ozemlja, o katerem slutimo, da je zelo živahno.

Prispevke pošiljajte na naslov: KUD »Tone Sifrer«, Skofja Loka (za Prosvetni list). Pogumno in krepko primite za pero, kakor pogumno in krepko orjete vedno nove in nove plodne brazde v njivo kulturnoprosvetnega dela; živite sredi dela, problemi vam ležijo na dlani in pred nogami, — priložnost in čas je, da se jih lotite! Na svidenje na straneh Škofje-loškega prosvetnega lista!

Uredništvo

O DELU GLASBENE ŠOLE KUD »TONE SIFRER«

Znano je sicer nekaterim, vsem gotovo še ne, do obstaja in okviru KUD »Tone Sifrer« v Skofji Loki glasbena šola, ki ima nalogo širiti in nuditi glasbeni pouk predvsem tistim, ki se ne pripravljajo na glasbene poklice. Da, tako stoji tudi v pravilniku glasbene šole in tako gre njena pot.

Šola je pravzaprav šele v povojih, saj obstoji šele od novembra meseca lanskega leta. Trenutno jo obiskuje 22 do 25 učencev in učenek različne starosti, to se pravi, od najmlajših cicibanov do odraslih tudi 25 let starih fantov. V glavnem je največ zanimanja med vsemi za klavir, nekoliko se jih uči klavirsko harmoniko in violino, medtem ko za druge instrumente ni tolikšnega zanimanja. Šola se bori z raznimi težavami. Tako na primer prostor, kjer se sedaj nahaja, nikakor ne ustreza svojemu namenu, ker je preveč temen. Nujno bi šola potrebovala še en klavir, ker se na enem samem težko zvrstijo vsi učenci, zlasti še, ker služi tudi za vaje. Učenci so iz raznih slojev, tako iz delavskih, kmečkih kakor

tudi iz vrst intelektualcev. Solà se zaenkrat sama vzdržuje z dohodki od učnine, ki je tudi edini dohodek šole. O uspehih bomo sicer lahko govorili šele konec šolskega leta, toda kljub temu so nekateri vidni že sedaj; saj se je v veliki meri posrečilo vzbuditi zanimanje za šolo tudi med ono mladino, ki ni imela doslej nikjer priložnosti vključiti se in učiti se glasbe, kar velja posebno za mladino iz okolice Škofje Loke.

Na šoli poučujejo trije predavatelji domačini, ki doprinašajo lep delež k širjenju glasbene vzgoje v naši občini. Ker šola deluje šele prvo leto, pričakujemo med prijatelji glasbe zanj v prihodnjem letu še večje zanimanje. Zato je potrebno, da tudi odbor društva pomaga šoli pri reševanju vseh njenih perečih problemov, kajti naloga nas vseh je, da delamo tam, kjer je najbolj potrebno in v čim večjo korist naše mladine in skupnosti.

TIP

OBRAČUN RETEŠKIH PROSVETARJEV

Tako prve dni po novem letu so se zbrali prosvetarji v Retešah in podali obračun svojega lanskoletnega dela. Zbor je vodil tov. Korenčan Lovro.

Ker je osnovni problem pri delu reteških prosvetarjev gradnja novega kulturnega doma, je popolnoma razumljivo, da so usmerili vse svoje delo prav v to smer. Na vseh sejah in na obeh množičnih sestankih so razpravljali največ prav o tem najbolj perečem vprašanju ljudskoprosvetnega dela v svoji vasi. Sedaj se odvija vse prosvetno delo v šolski zgradbi, ki pa je že samo za izpolnjevanje njene osnovne naloge skoraj premajhna. Med drugim je zelo otežkočeno tudi delo igralske družine, ki je močno aktivna, hkrati pa obsojena na sa-

ma gostovanja, ki občutno dvigajo stroške njenega dela. Zato so si zadali nalogo, da bodo v novem letu napeli vse sile, da bo novi kulturni dom čimprej pod streho. Pri tem pa bo potrebno mnogo dobre volje, razumevanja in udarniškega dela.

Kljub temu, da nimajo lastne strehe, so delovale društvene sekcije zelo vztrajno. Dramatska sekcija je v pretekli sezoni naštudirala Jurčičevega »Domna« in ga odigrala na Godešiču ter Nušičeve »Zalujoče ostale« in z njimi gostovala na Godešiču, v Sori in v Smledniku. Pri vseh predstavah je sodeloval tudi glasbeni orkester (bivši jazz »Zaba«), ki pa se je razšel, ker člani niso delovali v društveno korist. Toda prijavi so se novi člani, tako da orkester spet uspešno vadi. Pred kratkim so ustanovili tudi tamburaški zbor, ki se marljivo uči in je že uspešno nastopil v Loki na proslavi občinskega praznika. Za knjižnico pa na vasi menda ni pravega zanimanja. S podporo LQMO Škofja Loka (10.000 din) in s knjigami, ki jih je podaril mestni odbor Socialistične zveze, so knjižni sklad sicer nekoliko povečali, toda ljudje, predvsem mladina, vse premalo bero. Novi knjižničar bo moral pričeti z osebno agitacijo po vasi.

Pomlajeni novi odbor, v katerem so tovariši Zagar Vinko (predsednik), Korenčan Lovro (podpredsednik), Svoljšak Stanka (tajnik), Korenčan Dana (blagajnik), Marn Anton ml. (gospodar), Štular Angelca (knjižničar), Rant Franc (režiser), Medič Marko (vodja orkestra) ter Kušar Ivanka, Jamnik Darinka, Volčič Marinka, Igličar Alojz in Krmelj Albin, si je zadal precej težavnih nalog. Prva in glavna je gradnja kulturnega doma, igralci bodo pripravili igro »Zlatarjevo zlato«, priredili bodo »Veselo popoldne« ter tamburaški in pevski koncert, uredili knjižnico in ponovno ustanovili moški pevski zbor.

DRŽAVNO ELEKTRO-KOVINSKO PODJETJE

izdeluje:

ELEKTROMOTORJE

*trofazne v normalni, odprti, zaprti ali polzaprti
izdelavi od 1,21 do 5,2 kW*

BRUSILNE STROJE

*z elektromotorjem 1,21 kW, 2.800 o/min
in s stikalom*

KROŽNE ŽAGE

*z elektromotorjem 5,2 kW, 1.400 o/min in s
trikotnim zvezdastim stikalom*

GASILSKE ČRPALKE

*z učinkom 600 l/min in z bencinskim motorjem
18 KS*

GASILSKE ARMATURE

ročnike, spojke „Stürz“, razdelilce in zbiralce

SIRENE

*električne alarmne sirene z elektromotorjem
4,2 kW in z doometom zvoka 8 km
ter ročne alarmne sirene*

„MOTOR“ ŠKOFJA LOKA

MLINSKO PODJETJE

Trata

ŠKOFJA LOKA

s svojimi poslovalnicami

TRATA

*

BREG

*

GLOBOKO

*

ZAPUŽE

*

JAVORNIK

oskrbuje z mlinskimi izdelki v določeni kвалiteti in
količini vso Gorenjsko